

Alicja Kisielewska

Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Studiów Kulturowych
Zakład Studiów nad Kulturą i Mediami
a.kisielewska@uwb.edu.pl
ORCID: 0000-0001-8295-0541

Człowiek kulturalny, czyli nowe kompetencje komunikacyjne

Miejsce realizacji działania: Wydział Studiów Kulturowych Uniwersytetu w Białymstoku, Choroszcz (Miejsko-Gminne Centrum Kultury i Sportu w Choroszczy), Boćki (Gminny Ośrodek Kultury w Boćkach), Suchowola (Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki w Suchowoli).

Termin realizacji działania: listopad 2023 – kwiecień 2024.

Czas trwania działania: 1,5 godziny (2 godziny lekcyjne).

Opis działania: każdy człowiek posiada pewien zasób kompetencji kulturowych, ale w sytuacji dynamicznie zmieniającej się kultury – coraz częściej – okazują się one niewystarczające. Warto więc zdobyć nowe kompetencje komunikacyjne związane z nowymi sytuacjami, zarówno zawodowymi, jak i prywatnymi, które mogą być przydatne w sytuacji po pandemii, aby skutecznie porozumiewać się z innymi ludźmi. Pierwsza kwestia, którą chciałabym w tym kontekście wyjaśnić dotyczy człowieka kulturalnego. Można by tutaj wskazać na kilka podstawowych wyróżników osoby kulturalnej.

Niewątpliwie najważniejszym jest jej stosunek do drugiej osoby. Człowiek kulturalny odnosi się z szacunkiem do innych ludzi, niezależnie od ich pozycji społecznej, wykształcenia, miejsca zamieszkania, rasy, klasy społecznej itd. W potocznym rozumieniu jest to ktoś dobrze wychowany, mający nienaganne maniery, potrafiący znaleźć się w każdej sytuacji. Ale też popularne wyobrażenie człowieka kulturalnego obejmuje jego zainteresowania kulturą, wykształcenie, czytanie, bycie na bieżąco z trendami w kulturze. Wszystkie te odniesienia i konotacje są właściwe, ale nie wyczerpują rozległego zakresu znaczeniowego związanego z pojęciem „człowiek kulturalny”. Żeby go zidentyfikować można zadać pytanie, jak go rozpoznać? Otóż najłatwiej rozpoznać człowieka kulturalnego po sposobie bycia, wysławiania się, ale przede wszystkim postępowania w codziennych sytuacjach. Ten ostatni wyróżnik odsyła nas do kwestii kompetencji komunikacyjnych, które pozwolą nam w trakcie warsztatu określić wyróżniki kulturalnego zachowania się w różnych sytuacjach życia codziennego. Kompetencje komunikacyjne dotyczą bowiem konkretnych działań i polegają na określonym sposobie podejmowania decyzji i działania, przy założeniu, że znamy właściwe metody. Kompetencja komunikacyjna wiąże się z komunikacją najbardziej efektywną, czyli opartą na umiejętnym zrównoważeniu działania właściwego w danej sytuacji oraz zapewnienia jego skuteczności w określonym kontekście komunikacyjnym. W trakcie warsztatów będziemy się zajmować, na wybranych przykładach, komunikowaniem interpersonalnym (inaczej: międzyludzkim), komunikowaniem w parach i w grupie, czyli komunikowaniem wewnątrzgrupowym oraz komunikacją masową, czyli ogólnospołeczną. Ćwiczenia mogą dotyczyć różnych kanałów komunikacyjnych, zarówno komunikacji bezpośredniej, jak i pośredniej – medialnej, której przebieg wymaga użycia medium, czyli środka komunikacyjnego. Przedmiotem szczególnej uwagi będzie komunikacja niewerbalna, która może

wyrażać się między innymi poprzez: gesty, ton głosu, odległość, w jakiej stoimy od kogoś, wzdychanie, płacz, marszczenie brwi, nasz wygląd, nasze otoczenie (dom, praca, samochód, rodzina, przyjaciele), sposób, w jaki siedzimy, chodzimy, stoimy, kontaktujemy się wzrokowo, sposób, w jaki tworzymy otoczenie fizyczne, w którym pracujemy i mieszkamy. Natomiast w związku z upowszechnieniem się cyfrowych technologii komunikacyjnych we współczesnej kulturze audiowizualnej szczególnego znaczenia nabierają kompetencje medialne. Wiążą się one z tendencją do preferowania przez jej uczestników kontaktów zapośredniczonych – medialnych, umożliwiających kompetentne i sprawne funkcjonowanie w kulturze. Kompetencje medialne polegają na świadomym korzystaniu z materiałów medialnych, które należy umieć klasyfikować, poddawać selekcji i odczytywać. Aby to było możliwe, należy kształtować osobiste kompetencje medialne, nie tylko w zakresie technologii, ale też umiejętności selektywnego i przenikliwego odbierania treści przekazywanych przez media. Takie kompetencje kształtują się, przede wszystkim, przez doświadczenia wymagające chęci poznania i skoncentrowania uwagi na działaniach medialnych. Można mówić o dwojakiego rodzaju możliwych konsekwencjach niewłaściwego podejścia do problemu kompetencji medialnych. Jednym z nich jest cyfrowa demencja, a drugim – cyfrowe wykluczenie.

Cele ogólne: zdobycie przez uczestników warsztatu nowych kompetencji komunikacyjnych, kulturalnego zachowania się w różnych sytuacjach życia codziennego: zachowania w sytuacjach towarzyskich; zachowania w miejscu pracy; postawy wobec osób z niepełnosprawnościami; kompetencji medialnych przydatnych, na przykład seniorom.

Cele szczegółowe: warsztat na żywo, w trakcie którego uczestnicy zdobędą podstawową wiedzę na temat wzorów kultury i norm

kulturalnego zachowania się w kulturze polskiej. Następnie poszerzą umiejętności kulturalnego i kompetentnego zachowania się w różnych sytuacjach społecznych (wstępnie wskazanych przez uczestników), wybranych z listy zaproponowanej przez prowadzącą lub inne osoby.

Efekty:

- podniesienie poziomu kompetencji kulturowych mieszkańców województwa podlaskiego – młodzieży i dorosłych;
- pomoc mieszkańcom województwa podlaskiego w zdobyciu nowych kompetencji kulturalnych i kulturowych.

Metody i formy pracy: warsztat na żywo z uczestnikami – członkami różnych stowarzyszeń i instytucji z Podlasia, z którymi współpracuje WSK, kół seniorów i innych osób zainteresowanych.

Narzędzia niezbędne do przeprowadzenia działania: laptop, projektor.

Wykorzystane materiały: materiały audiowizualne dotyczące różnych zachowań komunikacyjnych przygotowane przez prowadzącą – wykorzystywane na prawach cytatu.

Przebieg działania (zgodnie z potrzebami uczestników i organizatora 2 godziny lekcyjne w ramach jednego spotkania):

- 1) wykład wprowadzający w problematykę nowych kompetencji komunikacyjnych (30 minut);
- 2) warsztaty polegające na ćwiczeniu, pod kierunkiem prowadzącej, sposobów właściwego zachowania się w zaproponowanych przez uczestników sytuacjach życia codziennego,

w których wymagane są szczególne kompetencje komunikacyjne (60 minut).

Literatura zalecana:

Hall E.T., *Poza kulturą*, przeł. E. Goździak, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.

Hall E.T., *Ukryty wymiar*, przeł. T. Hołówka, MUZA SA, Warszawa 1997.

Jarecka U., *Kompetencje medialne kształtowane przez nowe media: „cnota ignorancji”*, [w:] J. Kurczewska (red.), *Przemiany kulturowe we współczesnej Polsce: ramy, właściwości, epizody*, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2016, s. 477–493.

Jenkins H., *Kultura konwergencji. Zderzenie starych i nowych mediów*, przeł. M. Bernatowicz, M. Filiciak, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.

Keen A., *Kult amatora. Jak internet niszczy kulturę*, przeł. M. Bernatowicz, K. Topolska-Ghariani, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.

McQuail D., *Teoria komunikowania masowego*, przeł. M. Bucholc, A. Szulżycka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

Osika G., *Jak współcześnie definiować kompetencje komunikacyjne*, [w:] K. Konarska, A. Lewicki, P. Urbaniak (red.), *Z teorii i praktyki komunikacji społecznej. Stan i rozwój badań w Polsce*, Wydawnictwo Libron, Kraków 2018, s. 93–105.

Spitzer M., *Cyfrowa demencja. W jaki sposób pozbawiamy rozumu siebie i swoje dzieci*, przeł. A. Lipiński, Wydawnictwo Dobra Literatura, Słupsk 2013.

Winterhoff-Spurk P., *Psychologia mediów*, przeł. P. Włodyga OSB, WAM, Kraków 2007.

Z teorii i praktyki komunikacji społecznej. Stan i rozwój badań w Polsce, K. Konarska, A. Lewicki, P. Urbaniak (red.), Wydawnictwo Libron, Kraków 2018.